عەباس شوان:

ئەو شتانەی کە ئەمنوسی لە ئەنجامی وتوویژ، لەگەڵ نوسەرە شارەزاکانی ناوەندی وتژەدا، شتی تایبەتی خۆم بوون و چیرۆکی هونەری نەبوون

(چۆن کۆن بڕیارمدا مارکسی بم، ئێستا ئازادانە تر دەڕوانمە دنیا، بەمەوێو نەمەوێ ئەوە مێژووی منە، مێژووی تاکێکی بزوتنەوەی چەپی رادیکاڵە)

دیدار: یوسف خەلیل

چۆن دەستدایە نوسین؟ دەمانەوێت ساتێك بمانبەیتەوە بۆ ئەو سەرتایانەت؟

-ئەکرێت بڵێم لە(٧٦-٧٧)ەوە دەستم بەنوسین کردووەو یەکەم بەرهەمم بە چیرۆکێکی منداڵان دەسپێکرد کە ئامادەم کردبوو ئیتر بەهۆی هەلومەرجی دیاریکراوەوە ماوەیەك لە نوسین و ئەدەبیات دوواکەوتم، چونکە بەردەوام خەریکی خۆ پەروەردەکردن و خوێندنەوە بووم هەتاکو راپەرین. راپەرین دەروازەیەکی پرشنگدار بوو بۆ من و سەدەهای وەکو من کە بتوانین ئەو هێزەی کەهەمانە دەریخەین و پیشانی خەڵکی بدەین و بتوانین لە ناوەندی ئەدەبی و رونـاکبیریدا جێ پەنجەمان دیار بێت و دەستمان هەبێت لەسەرەتاوە حەزم بەوە بوو ببمە چیرۆکنووس، بەڵام ئەو شتانەی کە ئەمنووسی لە ئەنجامی وتوێژ، لەگەڵ نوسەرە شارەزاکانی وێژەییدا بۆم دەرکەوت کە شتی تایبەتی خۆمن و چیرۆکی هونەری نین بۆیە تۆزێك پاشەکشەو دڵساردییەك لەلای من دروستبوو بۆیە رومکردە دنیای رۆژنامەو کاری رۆژنامەوانی.

عەباس شوان چۆن بووە خاوەن ئایدیایەکی مارکسی و بە چ گۆشە نیگایەك لە مرۆڤایەتی دەروانی؟

-سەرەتای شارەزابوونم بە دنیای ئایدۆلۆژییو بیرو بۆچوونی مارکسیستی لەسەرەتای حەفتاکانەوە بوو هەندێ هاورێم هەبوون وەکو (هەمزە عەلی شاعیر)و (ئەکرەم عەلی چیرۆکنوس) کە هەم هاوگەرەك و هاوخوێندکاربووین کاریگەری ئەوان بوو کە من ئاشنا بووم بەو دنیایە، بە حوکمی ئەوەی لەدنیای رۆشنبیریدا خۆمان سەرقاڵ کردبوو هەمیشە بەدووای خوێندنەوەو شتی جواندا ئەگەڕاین لەوکاتەدا فکرەی مارکسیش جۆرێك بوو لە مۆدێل، بەڵام مارکسییەتێکی تەقلیدی و سونەتی نەبووین ئەوەی لە یەکێتی سۆڤیەت و حیزبی شیوعی ئەوسا پەیرەویان ئەکرد، ئەوکاتە تەوژمی جیاواز جیاواز دروست ببوو وەك تەوژمی چینی کە بەقییادە مەرکەزی دەناسران یا تەوژمی ئەنترۆتسیکنیزم بۆم دەرکەوت ئەو هاورێیانە کە ئاماژم بەناوەکانیان داو چەند کەسی کەش کە ناسراون لەناوەندی ئەدەبیدا ئەنتی سۆڤیەتی بوون و سۆڤیەتیان بە سۆسیالیست وبە مارکسیستی ئەزانی، من بۆ خۆم لە مێژووی ئاشنا بوونم بەفکری مارکسیدا هەمیشە وەکو خەتێکی رادیکاڵ کارم کردووە، بیرو باوەری قیادە مەرکەزی کە جیابووەوەو وەکو خەتی چینی ترۆتسکینیزمەکانیش خەتێکی نارازی بوون بەو خەتەی سۆڤیەت من لەگەڵ خەتی ترۆتسکینیزما بووم دژایەتی ئەو بیرو بۆچوونە تەقلیدییەم ئەکردو ئەمان وت ئەمانە ئەمپریالین و سۆڤیەتمان بە ئەمپریالی ئەزانی وەك ئەوەی کە بەسۆشیالیستی بزانین دیارە ئەو سەرەتایە بەهۆی پەیوەندی هاورێیەتیەوە هاتە ئارا، دیارە مارکسیزم وەکو هەر بیرو باوەرێکی دنیایی لایەنی جوان و ناشیرینی هەیە ئەوکاتە شتێکم لەدیدی کرێکارو مارکسییەوە هەڵدەسەنگان ئەوەش قۆناغێك بوو تێپەڕی و زیاتر لە بیست ساڵی لە ژیانی من گرتووە لەوانەیە ئەو بیست ساڵە لەهەندێ کایەی ژیاندا بۆ من سودمەند بووبێ و لەهەندێ بواری کەشا سوومەند نەبوو بێت! ئەکرێ بڵێم تاراددەیەك قەرزاربارى بیرو باوەری مارکسیزم بۆ ئەونە ئەگەر مارکسیزم و ئەو فکرەو بیرو بۆچونەی نەبوایە لەوانەیە من ئێستا مرۆڤێکی ئاسایی بومایە وەك هەر یەکێکی کە.

لێرە خاوەنی گۆڤاری ئەدەبی کرێکاری بووی، بەڵام لەوەی پاش هەشت ساڵ پەناهەندەیی نەتوانی شتێکی تازە بە چین وتوێژەکانی کۆمەڵگا بدەیت یا بەردەوامی بدەیتە گۆڤارەکەت؟

-من ئەمویست ئەدەبی کرێکاری کەناڵێك بێ بۆ ئەوەی موخاتەبەی کرێکاران بکات یان بتوانین ژمارەیەك نوسەری کرێکار دروست بکەین ئەوەی من هەوڵێك بوو لەو ئاراستەیەدا تا چەند سەرکەوتوو بووم ئەوەیان بۆ لێکۆڵەرەوان و بۆ مێژووی رۆژنامەگەری کوردی بەجێ ئەهێڵم بەهەر حاڵ گۆڤاری ئەدەبی کرێکاری بە پلەی یەکەم من سەرپەرشتیم ئەکردو هەوڵێکی تاقانە بوو وە خەڵکانێکی جۆراو جۆر پشتیوانیان لێ ئەکردم لە کەسایەتیەوە هەتاکو هەندێك لە هێزە سیاسیەکان، بەڵام ئەوەش قۆناغێك بوو وەك وتم تێپەڕی چونە دەرەوەم گۆرانکارییەکی گەورە بوو لە ژیانی منداڵی رووبدا لە ئەورووپاو هەلومەرجێکی دیکە هەیە من لەوێ نەمتوانی درێژە بەم بەو خەتە دیاریکراوە ئێستا من بۆ خۆم گۆراوم دنیا بە شێوەیەکی کە ئەبینم ئەگەر ئەوکاتە قالب دارانە دیبێ ئێستا بە جۆرێکی کە ئەبینم رەنگەکان تەنها رەش و سپی نین، بەڵکو رەنگی کەش هەیە ئێستا دنیا لە دوای دووهەزارەوەبە پێی ئەوکاریگەریانەی کە لەکۆمەڵگا ئەورپیەکان هەیە بەشێوەی جۆراوجۆر کاریگەریت ئەخەنە سەر، بۆیە من بڕیارم داوە چۆن کۆن بڕیارم دا مارکسی بم ئێستا لەدوای دوهەزارەشەوە دەروازەکانم پەنجەرەکانم بکەمەوە هەوڵ بدەم جوانتر دنیا ببینم رەنگەکانی کەش ببینم بۆیە ئاساییە درێژەم نەداوە بەو خەتە هەوڵیشم نەداوە لەدنیای ئەدەب و رووناکبیری و سیاسەت دابڕێم ئێستا ئازادانەتر وە جوانتر ئەروانمە دنیا دیارە ئەوساش جوان بوو، بەڵام جوانتر بەوێ و نەمەوێ ئەوە مێژووی من مێژووی تاکێکی بزوتنەوەی چەپی رادیکاڵە.

ئەکرێ ئەدەبێك مابێ بووترێت ئەدەب و هونەری کرێکاری؟

-مادام کۆمەڵگای ئێمە کۆمەڵگایەکی هەمەرەنگە من ناتوانم راست و چەپ بەسەرکەسانێکدا بێنم کە خوازیاری ئەو جۆرە ئەدەبەن، وەکو چۆن من خۆم پەرە پێدەرو تەشویخ کەری ئەو خەتە بووم ئەگەر بە بیرو باوەری دیموکراتیانە بروانینە شتەکان ناکرێ راست و چەپ بەسەر ئەودا بهێنیت، مادام کەسانێك هەوڵ ئەدەن ئەو تەوژمە لەناو ئەدەبدا هەبێت بونێکیان هەیە ئێدی ئەمە لە کەسێکەوە بۆ کەسێکی دیان بە جۆرێکی کەو بە شێوەیەکی کە دەکەوێتەوە ئەوەش دنیا بینینێکە ئەیانەوێ تەعبیر لە خۆیان بکەن بۆیە من رێز لە بۆچونیان دەگرم و بونیان هەیە.

تۆ هەمیشە بەگژ دەسەڵاتدا دەچویت و بەردەوام رەخنەت دەگرت ئەمێستا چۆن لەدەسەڵات دەروانیت و پێناسەیەکت بۆی چییە؟

-من ئێستا دەسەڵات بە شەیتانی گەورە نازانم دەسەڵات وەکو هەر شتێکی کە لە کۆمەڵگە بەشی خۆی جوانی و کەموکوری هەیە ئەوکاتە ئێمە لەدیدی خۆشە مرۆڤ، لەگەڵ گۆرانکارییەکاندا .. بژی و هاوتەبا بێت لەگەڵیدا واتە هەمیشە نوێ خوازێت و لەتازە بوونەودا بێت، بەڵام ئەو مرۆڤانەی کە دەتوانن بەسەر خودی خۆیاندا ژال بن و بە ئاراستەی وینست رێکەن رێژەیەکی کە من، چونکە تۆ کە ئەتوانی، لەگەڵ ئەوەی نوێ وگۆرانکاریەکانی سەردەمدا بڕۆیت و دوواە دەکەویت واتە ناتوانیت رێکەی و تێدی بۆ ئەوەی بروا بەخۆت بهێنیت دەکەویتە شەر لەگەڵ خۆت و واتە ئەفەنگ بەشەوە زەنگەوە دەنێیت و خۆت و بەسەر دەمانێك لەگەڵ دەورەویەکدا چیدا سەرقاڵ بوو، وە زۆرەی جاڵاکیە ئەدەبی و رۆژنامەنووس(عەباس شوان)دا ئەم هەڤپێیەمان سازدا کە بەکێکە لەوکەسانەی کە سەردەمانێك لەگەڵ دەورەویەکە بەبیاتی خۆی دەبینیەوە ئەمێستا گەشتوە ئەوە بەو پێیەی ماوەیەکیش بۆ مندالێ کارت کردووە لەم رووەو تۆ چۆن مندالێ و ئەدەبەکەی پێناسە دەکەیت؟

-نزیکەی (٣٥-٤٠) چیرۆکی منداڵان بەئامادەکردن و نوسینەوە هەمە وەکردیشمە کتێب بەشێوەیەکی زۆر سەرەتایی، بەڵام چیرۆکەکان لەهزری چەپییەوە هەڵێنجراوە لەوانەیە جۆرێك لەعەقلی سیاسی تەحەکومی بەمنەوە کردبێت بۆئەوەی لەبواری ئەدەبی منداڵانیشدا کاری وابکەم ئێستا لەئەورووپا ماوەی (٢)ساڵ زیاترە کاری‌منداڵان دەکەم لەباخچەی‌منداڵان وئێوارانیش زمانی دایك دەڵێمەوە بەمنداڵانی کورد دنیای منداڵان ئەکرێ بڵێم هێندە پاکە هێندە جوانە بەداخەوە کەهاتمەوە سەرنجی منداڵانم یا لەخێزانە جۆراوجۆرەکاندا گەشتومەتە ئەو باوەرەی لەم ولاتەدا منداڵ نییە، چونکە کۆمەڵگایەکی ناتەواوە چونکە هەموویان وەك ئێمە قسە دەکەن هەموو گەورەن نەك هەرئەوان لێرە ژن نییە گوڵ نییە کەولاتێك گوڵ و ژن و منداڵی نەبێ بەداخەوە وێرانەیە .ئەبی ئەمە تاسەرنەبێت چونکە هەست دەکەم نیەتێك هەیە کەبەرەوە پێشەوە بروات . بەڵام زۆربەخاوی وەك بڵێن لەسەرپشتی کیسەل ئەروات پێویستە لەباخچەی منداڵان کاربکریت بەشیوازەش کردەوەکانی لەوەوە پێشیدا بخشێنێتەوە بزانێت تا چەند دروستە دیارە دروستە مەبەستم ئەوە نییە ئەوەی کە من لەو قۆناغەدا کردومە نادروستە بەڵام دروستر هەیە مرۆڤ ئەتوانێت بیکات.

ئەمێستا بێدەنگی سیمای داگیر کردویت ئەمە هەرەسی خەوکانت کە نەتتوانیوە پەروەردەی بکەیت یاشتێکی دیکەیەو ئێمە پێی ئاشناین؟

-دیارە من کاتێك لە کوردستان بووم خەمەکان جۆرێکی کەبوو وەك لە ئەورووپا جاری واهەبوو دیاردە ناشیرینەکانم دەبینی و قسەم لەسەر دەکرد، بەڵام لە ئەورووپا ئەو خەمانە نییە ماوەی (٨) ساڵە لە ولات دورم و خەمەکانم جۆرێکی کەن و شتێکی کەن جاران ئەگەر لەگەڵ سێبەری شەرم کردبێت! ئێستا شەرناکەم، ئەگەر شتێکی بچوکم لەخۆم گەورە کردبێت ئێستا لە خۆمی گەورەناکەم من بێدەنگ نیم بە پێی ژیان و هەلومەرجی ئەوێ زیاتر گرنگیم داوە بە بواری ئەلکترۆنات و تەکنیکی کۆمپیتەرو ئەلەکترۆنات بۆ خۆم لە فللەند وەکو رۆژنامەنوسێك کارم کردووە بۆ نوسینەوەی چەند بەشێك لە مێژووی رەوەندی هەر سیمینارو کارو چالاکیەك کە کوردان لە گۆشە نیگای جۆراو جۆرەوە کردبێتیان بۆ خۆم بەشداریم کردووەو توانیومە بینوسەوەو لە ماڵپەرەکاندا دایبەزنێم لە بواری ئەدەبیشدا چەند کاری جۆراو جۆرم کردووە لەوەتەی چونکە چومەتە ئەورووپاو کەمترین کتێبم خوێندۆتەوە لە جیاتی ئەوەی کتێب بەدەستەوە بگرم دیسك و میمۆری و فلاشم بەدەستەوە گرتووە وە شتەکانم هەمووی لە سەر کۆمپیتەرو ئەنتەرنێتە ئەگەر بە بەراوردبێت بە کوردستان وەکو ئەوە وایە هیچم نەکردبێت ئێستا من خەریکی نوسینەوەی هەمو ئەو نامەو نوسینانەی کە وەکو دەستنوس ماونەتەوەو هەڵگیراون هەمو ئەو کێشەو ململانێیە کە لەگەڵ بۆ چوونە جۆراو جۆر جۆراو جۆرەکانی نێو چەپ و دەسەڵاتم نوسیوتەوەو لەسەر ئەنتەرنێت بە شێوازێکی مۆدێرین دامناوە.

ماوەیەك تۆو کۆڤاری (پێشەنگ)ی ئێران هاورێ بوون دەکرێت باسێکی ئەو پەیوەندیەمان بۆ بکەیت بە چ ئاکامێك گەیشت؟

-ئەدەبی کرێکاری لە ژێر کاریگەری چەپی رادیکاڵی کوردستانی ئێراندا بوو (کۆمەڵە)ە کە بەداخەوە ئێستا بونەتە دوو باڵ لە پێش راپەرین بەردەوام، لەگەڵ بزوتنەوەی چەپدا کۆنتاکتیا هەبوو، گۆڤارەکەی ئەوان و گۆڤاری ئەدەبی کرێکاری دوو رێبازی جیاوازو شتی جیاواز پەیرەو کراوە تیایدا دیارە هەمووی لە هزری چەپییەوە سەرچاوەی گرتبوو من بۆ خۆم هاوکارییانم دەکرد وەکو نوسەرێك ، بەڵام ئەوان بەهۆی کێشە سیاسیەکانی ناوخۆیانەوە لەدوای راپەرینەوە ژمارەیەکی زۆریان لێ رۆشتە دەرەوە ئێدی بەرەو لێکترازان و خاوبونەوە چوون ئەکرێ بڵێم هەردووکیان رژاونەتە یەك جۆگەوزە ئەویش جۆگەی کرێکارییەو ئەدەبیاتی چەپە.

بەو پێیەی ماوەیەکیش بۆ مندالێ کارت کردووە لەم رووەو تۆ چۆن مندالێ و ئەدەبەکەی پێناسە دەکەیت؟

نزیکەی (٣٥-٤٠) چیرۆکی منداڵان بەئامادەکردن و نوسینەوە هەمە وەکردیشمە کتێب بەشێوەیەکی زۆر سەرەتایی، بەڵام چیرۆکەکان لەهزری چەپییەوە هەڵێنجراوە لەوانەیە جۆرێك لەعەقلی سیاسی تەحەکومی بەمنەوە کردبێت بۆئەوەی لەبواری ئەدەبی منداڵانیشدا کاری وابکەم ئێستا لەئەورووپا ماوەی (٢)ساڵ زیاترە کاری‌منداڵان دەکەم لەباخچەی‌منداڵان وئێوارانیش زمانی دایك دەڵێمەوە بەمنداڵانی کورد دنیای منداڵان ئەکرێ بڵێم هێندە پاکە هێندە جوانە بەداخەوە کەهاتمەوە سەرنجی منداڵانم یا لەخێزانە جۆراوجۆرەکاندا گەشتومەتە ئەو باوەرەی لەم ولاتەدا منداڵ نییە، چونکە کۆمەڵگایەکی ناتەواوە چونکە هەموویان وەك ئێمە قسە دەکەن هەموو گەورەن نەك هەرئەوان لێرە ژن نییە گوڵ نییە کەولاتێك گوڵ و ژن و منداڵی نەبێ بەداخەوە وێرانەیە .ئەبی ئەمە تاسەرنەبێت چونکە هەست دەکەم نیەتێك هەیە کەبەرەوە پێشەوە بروات . بەڵام زۆربەخاوی وەك بڵێن لەسەرپشتی کیسەل ئەروات پێویستە لەباخچەی منداڵان کاربکریت بەشیوازەش

خۆشە مرۆڤ، لەگەڵ گۆرانکارییەکاندا .. بژی و هاوتەبا بێت لەگەڵیدا واتە هەمیشە نوێ خوازێت و لەتازە بوونەودا بێت، بەڵام ئەو مرۆڤانەی کە دەتوانن بەسەر خودی خۆیاندا ژال بن و بە ئاراستەی وینست رێکەن رێژەیەکی کە من، چونکە تۆ کە ئەتوانی، لەگەڵ ئەوەی نوێ وگۆرانکاریەکانی سەردەمدا بڕۆیت و دوواە دەکەویت واتە ناتوانیت رێکەی و تێدی بۆ ئەوەی بروا بەخۆت بهێنیت دەکەویتە شەر لەگەڵ خۆت و واتە ئەفەنگ بەشەوە زەنگەوە دەنێیت و خۆت و دەورەویەکدا سەرقاڵ بوو، وە زۆرەی جاڵاکیە ئەدەبی و رۆژنامەنووس(عەباس شوان)دا ئەم هەڤپێیەمان سازدا کە بەکێکە لەوکەسانەی کە سەردەمانێك لەگەڵ دەورەویەکە بەبیاتی خۆی دەبینیەوە ئەمێستا گەشتوە ئەوە بەو پێیەی ماوەیەکیش بۆ مندالێ کارت کردووە لەم رووەو تۆ چۆن مندالێ و ئەدەبەکەی پێناسە دەکەیت؟

بەسەر خودی خۆیاندا ژال بن و بە ئاراستەی وینست رێکەن رێژەیەکی کە من، چونکە تۆ کە ئەتوانی، لەگەڵ ئەوەی نوێ وگۆرانکاریەکانی سەردەمدا بڕۆیت و دوواە دەکەویت واتە ناتوانیت رێکەی و تێدی بۆ ئەوەی بروا بەخۆت بهێنیت دەکەویتە شەر لەگەڵ خۆت و واتە ئەفەنگ بەشەوە زەنگەوە دەنێیت و خۆت و دەورەویەکدا سەرقاڵ بوو، وە زۆرەی جاڵاکیە ئەدەبی و رۆژنامەنووس(عەباس شوان)دا ئەم هەڤپێیەمان سازدا کە بەکێکە لەوکەسانەی کە سەردەمانێك لەگەڵ دەورەویەکە بەبیاتی خۆی دەبینیەوە ئەمێستا گەشتوە ئەوە بەو پێیەی ماوەیەکیش بۆ مندالێ کارت کردووە لەم رووەو تۆ چۆن مندالێ و ئەدەبەکەی پێناسە دەکەیت؟

دوواە دەکەویت واتە ناتوانیت رێکەی و تێدی بۆ ئەوەی بروا بەخۆت بهێنیت دەکەویتە شەر لەگەڵ خۆت و واتە ئەفەنگ بەشەوە زەنگەوە دەنێیت و خۆت و دەورەویەکدا سەرقاڵ بوو، وە زۆرەی جاڵاکیە ئەدەبی و رۆژنامەنووس(عەباس شوان)دا ئەم هەڤپێیەمان سازدا کە بەکێکە لەوکەسانەی کە سەردەمانێك لەگەڵ دەورەویەکە بەبیاتی خۆی دەبینیەوە ئەمێستا گەشتوە ئەوە بەو پێیەی ماوەیەکیش بۆ مندالێ کارت کردووە لەم رووەو تۆ چۆن مندالێ و ئەدەبەکەی پێناسە دەکەیت؟

ئەو بروایە کە رەنگەکان تەنها رەش و سپی نین، بەڵکو بەهەموو رەنگ و دەنگێکەوە جوانەو هەڵدەکات ئەمەش ئەوەی کە بەرەکی سەر شەقامی سلێمانی ساڵی (١٩٥٧) لەدایك بووم ناوی سیانیم عەباس ئەحمەد محەمەدە لە ئەمەوە نەمتوانیوە قۆناغی ئامادەیی(ئەدەبی کرێکاریم) دەکرد لە زۆرجوانی دەرچوونی لێ دەکرد کە چی سەرنجی ناوەندی و ئەوەی کە زیاتر لەدیدو بۆچوونی جەیەوە سەرچاوەی گرتبوو من لە (فللەند) سەرەپرشتی دوو ماڵپەر ئەکەم یەکیان ئایەنە بە خۆم و ئەوەی کە زیاتر لە ئەدەبیە پەروەردەیە هەروەها زیاتر لە ئەوەی کە ئەمنوسی لە ئەنجامی وتوێژ، لەگەڵ نوسەرە شارەزاکانی وێژەییدا بۆم دەرکەوت کە شتی تایبەتی خۆمن و چیرۆکی هونەری نین بۆیە تۆزێك پاشەکشەو دڵساردییەك لەلای من دروستبوو بۆیە رومکردە دنیای رۆژنامەو کاری رۆژنامەوانی.

عەباس شوان چۆن بووە خاوەن ئایدیایەکی مارکسی و بە چ گۆشە نیگایەك لە مرۆڤایەتی دەروانی؟

-سەرەتای شارەزابوونم بە دنیای ئایدۆلۆژییو بیرو بۆچوونی مارکسیستی لەسەرەتای حەفتاکانەوە بوو هەندێ هاورێم هەبوون وەکو (هەمزە عەلی شاعیر)و (ئەکرەم عەلی چیرۆکنوس) کە هەم هاوگەرەك و هاوخوێندکاربووین کاریگەری ئەوان بوو کە من ئاشنا بووم بەو دنیایە، بە حوکمی ئەوەی لەدنیای رۆشنبیریدا خۆمان سەرقاڵ کردبوو هەمیشە بەدووای خوێندنەوەو شتی جواندا ئەگەڕاین لەوکاتەدا فکرەی مارکسیش جۆرێك بوو لە مۆدێل، بەڵام مارکسییەتێکی تەقلیدی و سونەتی نەبووین ئەوەی لە یەکێتی سۆڤیەت و حیزبی شیوعی ئەوسا پەیرەویان ئەکرد، ئەوکاتە تەوژمی جیاواز جیاواز دروست ببوو وەك تەوژمی چینی کە بەقییادە مەرکەزی دەناسران یا تەوژمی ئەنترۆتسیکنیزم بۆم دەرکەوت ئەو هاورێیانە کە ئاماژم بەناوەکانیان داو چەند کەسی کەش کە ناسراون لەناوەندی ئەدەبیدا ئەنتی سۆڤیەتی بوون و سۆڤیەتیان بە سۆسیالیست وبە مارکسیستی ئەزانی، من بۆ خۆم لە مێژووی ئاشنا بوونم بەفکری مارکسیدا هەمیشە وەکو خەتێکی رادیکاڵ کارم کردووە، بیرو باوەری قیادە مەرکەزی کە جیابووەوەو وەکو خەتی چینی ترۆتسکینیزمەکانیش خەتێکی نارازی بوون بەو خەتەی سۆڤیەت من لەگەڵ خەتی ترۆتسکینیزما بووم دژایەتی ئەو بیرو بۆچوونە تەقلیدییەم ئەکردو ئەمان وت ئەمانە ئەمپریالین و سۆڤیەتمان بە ئەمپریالی ئەزانی وەك ئەوەی کە بەسۆشیالیستی بزانین دیارە ئەو سەرەتایە بەهۆی پەیوەندی هاورێیەتیەوە هاتە ئارا، دیارە مارکسیزم وەکو هەر بیرو باوەرێکی دنیایی لایەنی جوان و ناشیرینی هەیە ئەوکاتە شتێکم لەدیدی کرێکارو مارکسییەوە هەڵدەسەنگان ئەوەش قۆناغێك بوو تێپەڕی و زیاتر لە بیست ساڵی لە ژیانی من گرتووە لەوانەیە ئەو بیست ساڵە لەهەندێ کایەی ژیاندا بۆ من سودمەند بووبێ و لەهەندێ بواری کەشا سوومەند نەبوو بێت! ئەکرێ بڵێم تاراددەیەك قەرزاربارى بیرو باوەری مارکسیزم بۆ ئەونە ئەگەر مارکسیزم و ئەو فکرەو بیرو بۆچونەی نەبوایە لەوانەیە من ئێستا مرۆڤێکی ئاسایی بومایە وەك هەر یەکێکی کە.

لێرە خاوەنی گۆڤاری ئەدەبی کرێکاری بووی، بەڵام لەوەی پاش هەشت ساڵ پەناهەندەیی نەتوانی شتێکی تازە بە چین وتوێژەکانی کۆمەڵگا بدەیت یا بەردەوامی بدەیتە گۆڤارەکەت؟

-من ئەمویست ئەدەبی کرێکاری کەناڵێك بێ بۆ ئەوەی موخاتەبەی کرێکاران بکات یان بتوانین ژمارەیەك نوسەری کرێکار دروست بکەین ئەوەی من هەوڵێك بوو لەو ئاراستەیەدا تا چەند سەرکەوتوو بووم ئەوەیان بۆ لێکۆڵەرەوان و بۆ مێژووی رۆژنامەگەری کوردی بەجێ ئەهێڵم بەهەر حاڵ گۆڤاری ئەدەبی کرێکاری بە پلەی یەکەم من سەرپەرشتیم ئەکردو هەوڵێکی تاقانە بوو وە خەڵکانێکی جۆراو جۆر پشتیوانیان لێ ئەکردم لە کەسایەتیەوە هەتاکو هەندێك لە هێزە سیاسیەکان، بەڵام ئەوەش قۆناغێك بوو وەك وتم تێپەڕی چونە دەرەوەم گۆرانکارییەکی گەورە بوو لە ژیانی منداڵی رووبدا لە ئەورووپاو هەلومەرجێکی دیکە هەیە من لەوێ نەمتوانی درێژە بەم بەو خەتە دیاریکراوە ئێستا من بۆ خۆم گۆراوم دنیا بە شێوەیەکی کە ئەبینم رەنگەکان تەنها رەش و سپی نین، بەڵکو رەنگی کەش هەیە ئێستا دنیا لە دوای دووهەزارەوەبە پێی ئەوکاریگەریانەی کە لەکۆمەڵگا ئەورپیەکان هەیە بەشێوەی جۆراوجۆر کاریگەریت ئەخەنە سەر، بۆیە من بڕیارم داوە چۆن کۆن بڕیارم دا مارکسی بم ئێستا لەدوای دووهەزارەشەوە دەروازەکانم پەنجەرەکانم بکەمەوە هەوڵ بدەم جوانتر دنیا ببینم رەنگەکانی کەش ببینم بۆیە ئاساییە درێژەم نەداوە بەو خەتە هەوڵیشم نەداوە لەدنیای ئەدەب و رووناکبیری و سیاسەت دابڕێم ئێستا ئازادانەتر وە جوانتر ئەروانمە دنیا دیارە ئەوساش جوان بوو، بەڵام جوانتر بەوێ و نەمەوێ ئەوە مێژووی من مێژووی تاکێکی بزوتنەوەی چەپی رادیکاڵە.

ئەکرێ ئەدەبێك مابێ بووترێت ئەدەب و هونەری کرێکاری؟

-مادام کۆمەڵگای ئێمە کۆمەڵگایەکی هەمەرەنگە من ناتوانم راست و چەپ بەسەرکەسانێکدا بێنم کە خوازیاری ئەو جۆرە ئەدەبەن، وەکو چۆن من خۆم پەرە پێدەرو تەشویخ کەری ئەو خەتە بووم ئەگەر بە بیرو باوەری دیموکراتیانە بروانینە شتەکان ناکرێ راست و چەپ بەسەر ئەودا بهێنیت، مادام کەسانێك هەوڵ ئەدەن ئەو تەوژمە لەناو ئەدەبدا هەبێت بونێکیان هەیە ئێدی ئەمە لە کەسێکەوە بۆ کەسێکی دیان بە جۆرێکی کەو بە شێوەیەکی کە دەکەوێتەوە ئەوەش دنیا بینینێکە ئەیانەوێ تەعبیر لە خۆیان بکەن بۆیە من رێز لە بۆچونیان دەگرم و بونیان هەیە.

تۆ هەمیشە بەگژ دەسەڵاتدا دەچویت و بەردەوام رەخنەت دەگرت ئەمێستا چۆن لەدەسەڵات دەروانیت و پێناسەیەکت بۆی چییە؟

-من ئێستا دەسەڵات بە شەیتانی گەورە نازانم دەسەڵات وەکو هەر شتێکی کە لە کۆمەڵگە بەشی خۆی جوانی و کەموکوری هەیە ئەوکاتە ئێمە لەدیدی خۆشە مرۆڤ، لەگەڵ گۆرانکارییەکاندا .. بژی و هاوتەبا بێت لەگەڵیدا واتە هەمیشە نوێ خوازێت و لەتازە بوونەودا بێت، بەڵام ئەو مرۆڤانەی کە دەتوانن بەسەر خودی خۆیاندا ژال بن و بە ئاراستەی وینست رێکەن رێژەیەکی کە من، چونکە تۆ کە ئەتوانی، لەگەڵ ئەوەی نوێ وگۆرانکاریەکانی سەردەمدا بڕۆیت و دوواە دەکەویت واتە ناتوانیت رێکەی و تێدی بۆ ئەوەی بروا بەخۆت بهێنیت دەکەویتە شەر لەگەڵ خۆت و واتە ئەفەنگ بەشەوە زەنگەوە دەنێیت و خۆت و دەورەویەکدا سەرقاڵ بوو، وە زۆرەی جاڵاکیە ئەدەبی و رۆژنامەنووس(عەباس شوان)دا ئەم هەڤپێیەمان سازدا کە بەکێکە لەوکەسانەی کە سەردەمانێك لەگەڵ دەورەویەکە بەبیاتی خۆی دەبینیەوە ئەمێستا گەشتوە ئەوە بەو پێیەی ماوەیەکیش بۆ مندالێ کارت کردووە لەم رووەو تۆ چۆن مندالێ و ئەدەبەکەی پێناسە دەکەیت؟**

-چوونە دەرەوەم هەنگاوێکی چارەنووسسازبوو منی کەسێکی تورە کە هێندە تورە بووم لەولات و نیشتمان کە رۆشتم تفم کردو وتم جارێکی کە نایەمەوە بەم ولاتەدا، بەڵام کە چوومە دەرەوە کاریگەری کەلتوری فللەند بە شێوەی جۆراو جۆر کرد کاری تێکردم من پێداچوونەوەیەك بە خۆمدا بکەمەوە ئەورووپیەکان دەڵێن: ئێمە مەمنون نین بێنە سەر کەلتوری ئێمە ئێوە پارێزگاری لەکەلتوری خۆتان بکەن، ئەگەر ئەو کەلتورە کە لتورێکی زۆر ناشیرینیش بێت بۆ نمونە منداڵێکی بچوك هەموو مافێکی هەیە هەرچەندە بچوکیش بێت بۆیە ئەوانە زۆر سەرنجی راکێشام کە چاوێك بە خۆمدا بخشێنمەوەو بڵێم نابرا گیان دنیا تەنها دوو مانگ رەنگ نییە، بەڵکو چەند رەنگێکی جیاوازەو بەو شێوازەش جوانترێکە بۆیە هەستم ئەکرد غەدرێك ئەکەم بەکەس وکارەکەم و بە ولاتەکەی خۆم لەلایەکی دیکەو ئەوەش ئازاری زۆردام کە ئەیا وت خەڵکی کوێیت؟ نەمئەزانی بڵێم خەڵکی کوێم پێم شەرم بوو بڵێم عیراقیم! ئێمە ئەبێ بڵێین کوردستانین بەهەر حاڵ ئەو حاڵەتانە ناخۆشە، چونکە حکومەتێك تۆ بەهاولاتی نەزانێت و بشڵێت هاونیشتمانی ئەم ولاتەم؟!

من بیروباوەری مارکسیزم و چەپ بە بیروباوەرێکی گەنجانە ئەزانم! پێویستە هەموو کەسێك بگەڕێتەوە بۆ ناوخۆی و چاوێك بەکارو بەسەرسنوری ئێران رۆشتوم هەمووی خەریکی دروستکردنی جادەو شتی ترن ئەمە حاڵەتێکی جوانە بیناسازی جوان جوان لەولاتەکەماندا دروستبووە، بەڵام بەداخەوە کەمی کارەباو ئاو خەڵك ئەناڵێنێ بەدەستیەوە کەموو کوریەکان بەداخەوە زۆرن.

ئەکری ئەدەب خەونە خەفەکراوەکانمان لە ئەزموونێکی نوێدا داهێنەرێك بیکاتە کۆشێك بۆ ئارامی و ساتێك بۆ خۆشەویستی مرۆڤەکان؟

-بێگومان ئەدەب حاڵەتە تایبەت و زاتیەکانی مرۆڤە لە شێوەی هونەری بالادا بێگومان ئەتوانی ببێتە ماڵێك بۆ ئارامی.

دەکرێ باسێکی ئەو ماڵپەرەمان بۆ بکەیت کە بەرهەمەکانتی لێوە بڵاودەکەیتەوەو مەبەستیشت لێی چییە؟

-ئەمە کەلتورێکی ئەورووپیانەیە هەرتاکێکی ئەورووپی بگریت لانی کەم ماڵپەرێکی هەیە ئەو ماڵپەرە باسی شتە تایبەتیەکانی خۆی و وێنەکانی خۆی و مێژووی ژیانی تێدایە دوای ئەوە ئەنتەرنێت هۆکارێکی زۆرباشە بۆ پەیوەندی گرتن و گۆڕینەوەی بیرو باوەرو پێشکەشکردنی بۆ خەڵکانێکی زۆر من بە حوکمی ئەوەی کە لەناو دونیای روناکبیری و ئەدەبدا خۆم بینیوەتەوە وام بە پێویست زانیوە ماڵپەرێکم هەبێت ئەکرێ بڵێم زیاتر لە چوار ساڵە بە ئێستاشەوە خود بە خود وە بەهاوکاری کۆرساتی جۆراو جۆر بەزمانی فللەندی توانیومە کەمێك شارەزایی پەیدا بکەم و لە بواری دروستکردن و جێکردنی ماڵپەردا چۆن لێرە رۆژنامەکان و هەیەو شێوەیەکە لە شێوەکانی گوزارشتکردن لە خودو گوزارشتکردن لە گرووپێکی دیاریکراو وایە ماڵپەرەکەم شتە کۆن و نوێکانی تێدایە تەنانەت پێکهاتووە لەو نامانەی کە ناردوومە بۆ کەسایەتیە ئەدەبی و هونەرییەکان و رەخنە ئەدەبییەکانم چیرۆکەکانم و هەموو ئەوچاوپێکەوتنانەی کە لەگەڵمدا کراوە لە کەناڵە جۆراو جۆرەکاندا ئێدی زۆر شتی لە خۆگرتووەو بەناوی (کاڵ)ەوە وەیە لەسەر ئەو بنچینەیەی من شتەکان بەکاڵەی ئەبینم وەکو جاران بەتوندی و بە توخی نایبینم.

**کۆڕانێك سەرتاپای بیرکردنەوەتی گۆڕیوە بە نیگای ترەوە لە ژیان دەروانیت چۆن سەرەتاکانت بڕمێنیت کەسەردەمانێك هەمو قۆزاغەکانی هزرتی داگیرکرد بووی و بەردەوام شەڕت لەسەردەکردو ئەو بنەمایانە چی بوون کە تۆی لەبنەچە هەڵکێشاو دەتەوێ لە شوێنی دیکە بگیرسێتەوە وە لەمەدا تا چەند سەرکەتوو